

YETİŞKİN DİN EĞİTİMİ UYGULAMALARINDA TEKİRDAĞ ÖRNEĞİ

Mehmet Güven AVCI*
Elif KIRAN**

Öz: Toplumsal değişmenin çok hızlı bir biçimde yaşandığı günümüzde yetişkin eğitimi, yapısı gereği, toplumun ve bireylerin bu hıza ayak uydurmasında önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Sanayi devrimi ile birlikte örgün eğitimde olduğu gibi yetişkin eğitiminde de ciddi dönüşümler yaşanmış ve yetişkin öğrenmesi üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Modernleşme sürecine uyum sağlayan bireyler ortaya çıkarmanın en hızlı yolu olarak görülen yetişkin eğitiminde yapılan çalışmalar yetişkin öğrenmesine odaklanan androgoji alanının doğmasına neden olmuştur. Bu durum geleneksel yollar ile yürütülen yetişkin din eğitiminde de etkisini göstermiş ve yetişkin öğrenmesi çalışmaları doğrultusunda yetişkin din eğitimi yeniden planlanmıştır. Yetişkin eğitime yönelik ilgi ile birlikte, yetişkin din eğitiminin ayrı bir uzmanlık alanı olması ve konu üzerinde yapılan çalışmalar, yetişkin din eğitiminin yaygınlaştırılması yönünde bir çabaya neden olmuş ve bu durum yetişkinlere yönelik din eğitimi yürüten Kur'an kurslarında kurs ve kursiyer sayılarında ciddi bir artışa neden olmuştur. Bu çalışma yürütülen çalışmaların, Tekirdağ ilinde açılan Kur'an kurslarındaki kurs ve kursiyer sayıları ile kursiyer yapısını inceleme amacı taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yetişkin Eğitimi, Din Eğitimi, Tekirdağ.

THE CASE OF TEKIRDAG IN ADULT EDUCATION

Abstract: In today's world where social change is taking place very quickly, adult education is used as an important tool for the society and individuals to keep up with this speed. Along with the industrial revolution, there have been serious transformations in adult education

* Dr. Öğr. Üyesi Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, mgavci@nku.edu.tr, ORCID:0000-0003-4519-215X.

** Dr. Öğr. Üyesi Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ekiran@nku.edu.tr, ORCID:0000-0002-8039-3822.

as well as formal education and studies on adult learning have started. Studies in adult education, which is seen as the fastest way to bring about individuals adapting to the modernization process, led to the emergence of the androgeic field that focuses on adult learning. This has also been influenced by the traditional ways of adult religious education, and adult religious education has been re-planned in the light of adult learning. With the interest in adult education, adult religious education is a separate area of expertise, and studies on the subject have led to an effort to disseminate adult religious education, which leads to a significant increase in the number of courses and trainees in Quran courses that offer adult religious education. It has been. The aim of this study is to examine the number of courses and trainees and the trainee structure in the Qur'an courses in Tekirdag.

Key Words: Adult Education, Religious Education, Tekirdag.

Giriş

Modernleşme süreci birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da ciddi yapısal dönüşümlere yol açmıştır. Bir kurum olarak eğitimin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Toplumsal ihtiyaçların sonucu olarak ortaya çıkan tüm diğer toplumsal kurumlar gibi eğitim kurumu da, insanın doğa ile mücadelesinin ve hayatta kalma çabasının bir ürünüdür. Bu noktada sosyolojik anlamda eğitim kurumu kavramı gündelik dildeki kurum kavramından çok farklıdır ve daha geniş bir alana işaret etmektedir. Bir kurum olarak eğitim toplumun tüm alanına yayılmıştır ve dinden aileye, ekonomiden siyasete kadar diğer kurumlarla ilişki içerisindedir, temelinde ise bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar yatmaktadır. Bu nedenle eğitim bu iki boyutuyla, bireysel ve toplumsal boyutuyla inceleme konusudur. Bir taraftan bireyin hayatta kalma, daha iyi yaşama, bireysel hedeflerine ulaşma gibi amaçlarına hizmet ederken; diğer yandan kendini devam ettirme çabasında olan toplumun bu devamı sağlamadaki en önemli aracıdır. Toplumun ihtiyaç duyduğu insan tipinin ortaya çıkarılması eğitim kurumuna yüklenen bir görevdir ve yetişkin eğitimi çalışmaları bu anlamda oldukça önemlidir.

XVII. yüzyılda başlayıp, XIX. yüzyılda doruk noktasına ulaşan modernleşme süreci, Avrupa'da, toplumsal, politik ve ekonomik alanlarda oldukça önemli değişimlere yol açmıştır. Bu değişimler beraberinde eğitim alanındaki değişimleri getirmiş, eğitim öncelikle toplumsal ihtiyaçlar bağlamında değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde sanayi devrimi ile birlikte ihtiyaç duyulan iş gücünün yetiştirilmesi eğitim planlamalarının temelini oluşturmaktadır. Modern toplumda eğitim, geleneksel toplumdan farklı olarak, gözetim ve denetim altında yürütülen ve sistemin ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen bir yapıya bürünmüştür. Geleneksel toplumda görülen bireysel öğrenme yerini toplu halde yürütülen öğretime bırakmıştır.

Eğitim bir kurum olarak toplumdaki diğer kurumlar içerisinde bireysel olarak sürdürülse de, öne çıkan resmi, planlı, denetim altındaki eğitim faaliyetleri olmuştur. Yetişkin eğitimi de modernleşme ile birlikte benzer bir değişime uğramıştır. Daha önce, toplu olarak dini kurumlarda din eğitimi için yürütülen faaliyetlerden, bireysel olarak ise ailede aile bireylerinden, işyerinde ustadan ya da diğer toplumsal gruplardan alınan yetişkin eğitimi, modernleşme ile birlikte resmi, planlı, denetim altında yürütülmeye başlanmıştır. XIX. yüzyıl sonrasında dünya egemenliğini kuran ve ilerleme anlayışı altında diğer toplumlara sistem ihraç eden batı toplumsal düşüncesi, batı dışı toplumlarda da eğitim anlayışını kurduğu sistemin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden örgütlemiştir.

Eğitim dönemselsel olarak kapitalist sistemin ihtiyaçları doğrultusunda sürekli değişime uğramıştır. Yetişkin eğitimi ise, yaşanan hızlı değişimlere ayak uydurabilecek bir yapıya sahip olmasından dolayı her geçen gün önem kazanmaktadır. Günümüzde hayat boyu öğrenme anlayışının bir eğitim felsefesi olarak yerleşmesi, yetişkin eğitiminin de bu yönde planlanmasına yol açmaktadır. Hayat boyu öğrenme anlayışının arka planında neo-liberal bir anlayış yatmakta olup yetişkin eğitimi, sürekli bir değişim içerisinde olan sektör ile ilişkilendirilmektedir. Piyasalaşan bu eğitim anlayışı bireye, sistem içerisinde kalabilmesi için sürekli öğrenmesi sorumluluğunu yüklemektedir. Eğitim ve öğretme ise öğrenme kavramları arasındaki fark sorumluluğun bireye yüklenmesini göstermekte ve günümüzde vurgu öğrenme kavramına yapılmaktadır.

Ancak yetişkin eğitimi, neo-liberal politikaların dışında bir potansiyeli her zaman içinde barındırmakta olup, sadece piyasa üzerinden değil, aynı zamanda sosyal politikalar üzerinden bir planlamaya uyum sağlayacak bir esnekliğe sahiptir. Toplumun değişen eğitim ihtiyaçlarının doğru bir yetişkin eğitimi uygulaması ile karşılanması mümkündür. Bu noktada yetişkin din eğitimi karşımıza önemli bir örnek olarak çıkmaktadır.

1. Yetişkin Eğitimi

Yetişkin eğitiminin bir kurum eli ile yürütülüp kurumsallaşması sanayi devriminin eğitime yansıyan sonuçlarından birisidir. Ortaya çıkan üretim teknolojisi yeni beceriler gerektirmiş ve bu ihtiyaç, kurumsallaşan bir yetişkin eğitimi politikası ile karşılanmaya çalışılmıştır. Bu dönemde başlayan ve günümüzde de süren okuma yazma öğretiminin temelinde de modernleşme sürecinin ihtiyaçları yatmaktadır. Değişime uyum sağlayan ve değişim doğrultusunda kendisi de öğrenen bireylerden oluşan bir toplum ortaya çıkarmak temel hedeftir. Modernleşme ile birlikte kurumsallaşan yetişkin eğitimi kavramının içeriği ise zaman ve toplumsal koşullar doğrultusunda değişiklik göstermektedir. Kavram, farklı toplumsal

koşullarda farklı anlamlarda kullanılarak günümüze ulaşmıştır. “Örneğin, Amerika’da bir zamanlar ‘Amerikalılaştırma’ eğitimi olarak ya da ‘işe yerleştirmek için eğitim’ anlamında kullanılmıştır. Bir ülkede okuma yazma eğitimi olarak görülürken, bir başka ülkede erkin (liberal) eğitim olarak algılanmıştır. ...Yetişkin eğitimi İngiltere’deki kullanılış biçimiyle yetişkinler için düzenlenen ve mesleki amaçları olmayan eğitsel etkinlikleri belirtirken, diğer ülkelerde mesleki amaçları olan etkinlikleri de içermektedir.”¹

Aynı şekilde yetişkinliğin tanımlanması da toplumlar arası farklılıklar nedeniyle değişiklik göstermektedir. Yapılan çalışmalarda biyolojik yaş, toplumsal işlev ve ruhsal olgunluk yetişkinliği belirleyen üç temel işlev özellik olarak görülmektedir.² Bu özellikler doğrultusunda yetişkini on beş yaş ve üstü olarak belirleyen UNESCO, yetişkin eğitimi, “on beş ya da daha ileri yaşta olup okul ve üniversite sisteminin dışında bulunan kimselerin yararına sunulan”³ eğitim olarak tanımlamıştır. Daha sonra gelinen süreçte, eğitim yaşının artması ve süresinin uzaması ile birlikte diğer toplumsal koşullar sonucunda yetişkinlik 24 yaş temel alınarak tanımlanmıştır. UNESCO 1985 yılında yayınladığı “Yetişkin Eğitimi Terimleri” çalışmasında ise yetişkin eğitimi ile ilgili daha ayrıntılı bir tanımda bulunmuş ancak yaş sınırı tanıma konulmamıştır. Yetişkin Eğitimi Terimleri adlı yayında yetişkin eğitimi kişisel gelişim, bilginin artırılması, teknik ya da mesleki yetenekleri geliştirme, toplumsal, ekonomik ve kültürel gelişmeye katılım amaçları doğrultusunda düzenlenen eğitim türü olarak tanımlanmıştır.⁴

Avrupa Eğitim ve Öğretim Terimleri Sözlüğünde ise “Yetişkinlerin temel eğitim öğretimlerini tamamladıktan sonra mesleki ve/veya kişisel amaçlarla almış oldukları genel ve mesleki eğitim” olarak tanımlanmış ve amaçları “1) Yetişkinlere özel ilgi alanlarına göre genel eğitim vermek (örneğin: açık üniversiteler.) 2) Temel eğitim öğretimleri sırasında bireylerin edinmemiş olduğu temel becerilere yönelik telafi eğitimleri vermek (okuryazarlık, matematik gibi) ve böylelikle temel eğitim sırasında çeşitli nedenlerle

¹ Rıfat Okçabol, Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi), 3. Baskı (Ankara: Ütopya Yayınevi, 2006), 18-19.

²Bk. Okçabol, Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi), 19.

³ UNESCO, Manual For The Collection of Adult Education Statistics, (Paris UNESCO, 1975), 3.

⁴ Colin Titmus, v.dğr., Yetişkin Eğitimi Terimleri, trc. Ferhan Oğuzkan, (Ankara, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları 1985), 68.

*edinilmemiş yeterliliklere erişimi sağlamak. 3) Belli bir alanda bilgi, beceri ve yetkinlikleri edinmek, geliştirmek veya güncellemek*⁵ olarak belirtilmiştir.

Bu tanımlardan hareketle yetişkin eğitiminin üç amacından söz edilmektedir. Birincisi toplumun ihtiyaç duyduğu bilgi ve beceriye sahip bireyler yetiştirmek, ikincisi yetişkinlerin toplumsal gelişmenin ve toplumsal sorunların çözümünün bir parçası olmasını sağlamak ve üçüncüsü kişinin kendini gerçekleştirmesini ve geliştirmesini sağlamaktır.⁶ Tanımlar ve amaçlar yetişkin eğitiminin daha çok mevcut sistemin muhafazası olarak planlandığını göstermektedir. Ancak Gramsci örneğinde olduğu gibi sisteme muhalefet de yetişkin eğitimi üzerinden düşünülebilmektedir. Bu ayrı bir tartışmanın konusu olmakla birlikte yetişkin eğitiminin farklı kullanım potansiyellerine sahip olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Yetişkin eğitimi tanımları incelendiğinde iki temelden hareket edildiği görülmektedir. Bunlardan birincisi ekonomiktir. İstihdam, bilgi, beceri, değişen teknoloji vs. vurgusunun sıkça yapıldığı bu anlayış yetişkin eğitimi üretim ve tüketimin değişen yapısı ile ilişkilendirmektedir. İkincisi toplumsal temeldir. Yetişkin eğitiminin toplumsal boyutuna yapılan vurgu bir yandan ekonomi ile ilişki içerisinde değişime uyum olarak tanımlanmakta, hatta değişime bireyin 'isteği' ile katılmasını sağlamak hedeflenmektedir. Diğer taraftan ise birey toplum arasındaki ilişki vurgulanmakta, bireyin kendini gerçekleştirmesi ve toplumsallaşması yetişkin eğitimi kapsamında değerlendirilmektedir.

Yapılan çalışmalar ve araştırmalar yetişkin eğitiminin toplumsal boyutunda, yeniden toplumsallaşma, kavramını öne çıkarmaktadır. Yeniden toplumsallaşma kavramı, yetişkin eğitiminin ekonomik ve mesleki temelli olmanın ötesinde birey toplum ilişkisindeki yerini açıklaması bakımından önemlidir. Mahmut Tezcan yeniden toplumsallaşma kavramını, "*Bireyler tüm yaşamları boyunca yeni roller ve yeni deneyimler elde ettikçe tutumlarını, değer ve davranışlarını değiştirirler. Örneğin bu süreç, bir işten diğerine geçişte, bekârlıktan evliliğe geçişte, evlilikten dulluğa geçişte, gençlikten ihtiyarlığa geçişte söz konusudur ki yetişkinin parçasal ya da tedricî değişimini ifade eden bu sürece yeniden toplumsallaşma ya da sürekli toplumsallaşma diyoruz.*"⁷ şeklinde açıklamaktadır. Yeniden

⁵ Avrupa Eğitim Öğretim Terimleri Sözlüğü, https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_05/20114503_terimler_sozlugu.pdf (16.11.2018), 2,3.

⁶ Bk. Ahmet Duman, Yetişkinler Eğitimi, 2. Baskı (Ankara Ütopya Yayınları, 2000), 43

⁷ Mahmut Tezcan, Eğitim Sosyolojisi, 4. Baskı, (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1985), 44.

toplumsallaşma kavramı doğrultusunda baktığımızda yetişkin eğitimi, ekonomik içeriğinin ötesinde değerlendirmek mümkün olmaktadır. Birey yaşamının her döneminde tekrar tekrar toplumsallaşmak zorunda kalmakta, bu süreçte yeni bilgilere ihtiyaç duymaktadır. Birey kendisi ile ilgili ortaya çıkan yeni durumlara uyum sağlama ve sorunlarla başa çıkma çabasını yeniden toplumsallaşma doğrultusunda sürdürmektedir.

2. Yetişkin Din Eğitimi

Din kurumu, doğası gereği ortaya çıktığı andan itibaren eğitim kurumu ile ilişki içerisinde olmuştur. Dinin tebliğ edilmesi başlı başına bir eğitim faaliyetidir. Birey toplumsal yaşamın her döneminde bu eğitim ile karşılaşır. Bir aile içinde dünyaya gelen çocuk ilk bilgileri ve bu bilgiler içerisinde ilk dini bilgileri ailesinden alır, okulda da din eğitimine devam eder. Ancak bu eğitim burada sona ermez, birey toplum içerisinde dini bilgiler almaya devam eder. Aldığı bilgiler bireyin davranışlarının biçimlenmesine yol açar. Bu durum dinin kutsallık ve kutsal olana inanç içeren boyutunun ötesinde toplumsal boyutunun da olması ile ilgilidir. Din kurumu önemli bir toplumsallaşma aracıdır ve sosyal bilimlerin, özellikle sosyolojinin, dine yönelik çalışmalarının temelini de toplumsallaşma aracı olması oluşturur.

Toplumsal bir kurum olarak dinin toplumla süreklilik gösteren karşılıklı bir ilişkisi söz konusudur. Hans Freyer'in sözleri ile *“bir yandan cemiyet nizamı ve sair kültür sahaları din üzerinde tesir icra ederken, diğer yandan da dinin cemiyet hayatı ve kültürün diğer sahaları üzerinde tesirler gösterdiğini kabul ve tey'id için uzun deliller aramağa ihtiyaç yoktur.”*⁸ Din, ortaya çıkardığı davranış biçimleri ile toplumsal yaşamın tamamında kendisini gösterir. Aile, evlilik, çocuk, siyaset, iletişim, üretim, tüketim, zenginliğin paylaşımı, adalet vb... birçok toplumsal olguda dine dayalı davranış biçimlerini gözlemlemek mümkündür. Peter L. Berger dinin toplumsal işlevini üç maddede toplar. Birincisi toplumu bir arada tutan sembolik bütünleştirici işlevidir; ikincisi toplumsal kurallar koyan ve denetleyen toplumsal kontrol işlevidir; üçüncü ise ortaya çıkardığı davranış biçimleri ile kutsal olan ve olmayan yapıları meşrulaştırması nedeniyle toplumsal yapılandırma işlevidir.⁹

Yetişkin eğitimi boyutuyla düşünüldüğünde, yetişkin eğitiminin belirli bir plan doğrultusunda belirli bir mekânda yürütülmesi işinin gerek batı toplumlarında gerekse toplumumuzda ilk olarak din eğitimi ile başladığı görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nda zaviyeler, kuruluş döneminde

⁸ Hans Freyer, Din Sosyolojisi, 1. Baskı, trc. Turgut Kalpsüz, (Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1964), 64,65.

⁹ Peter L. Berger, “Dini Kurumlar”, Toplum Bilimi Yazıları, Haz. Adil Çiftçi, 1. Baskı, (İzmir Anadolu Yayınları, 1999), 81-87.

“iskan ve kolonizasyon metodu olarak kullanıldıktan sonra zamanla yaygın eğitimle uğraşan kurumlar halini almışlardır¹⁰.” Batı toplumlarında, kiliselerin de benzer işlevler yürüttüğünü yapılan çalışmalar göstermektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi modernleşme süreci ile birlikte yetişkin eğitimi kurumsallaşmış ve sanayileşme ile birlikte ihtiyaç duyulan eğitim belirli bir mekânda kurumsal olarak verilmeye başlanmıştır. Yetişkin öğrenmesi üzerine çalışmalar da sanayi devrimi ile birlikte başlamış ve geliştirilmiştir.

Modernleşme süreci örgün eğitimin yanı sıra yetişkin eğitiminde de yeni düzenlemeleri, eğitim programlarını, öğretme ve öğrenme biçimlerini beraberinde getirmiştir. Eğitim bilimleri alanında pedagojiden ayrı olarak doğrudan yetişkin öğrenmesine odaklanan androgoji çalışmaları yoğunluk kazanmış ve yetişkin öğrenmesi özel bir inceleme konusu yapılmıştır. Yetişkin din eğitimi de bu süreçten etkilenmiştir. Yetişkin din eğitimi geleneksel öğretimin dışına çıkarak yeniden örgütlenmiş ve yetişkin öğrenmesi konusunda yapılan çalışmalar din öğretiminde kullanılmaya başlanarak ilahiyat fakültelerinde ders konusu haline gelmiştir. Bu doğrultuda yetişkin din eğitimi, yetişkin eğitimi tanımlarından yola çıkarak “*gelişim sürecinde olması gereken zamanda dini bilgilerini alamamış olan veya bir şekilde dini bilgiye ihtiyaç duyan kadın erkek her yaşta insana yönelik örgün eğitim kapsamı dışındaki din eğitimi*” olarak tanımlanmakta ve bu eğitimin verilmesinde androgojinin önemine vurgu yapılmaktadır.¹¹ Bu eğitim anlayışı Diyanet İşleri Başkanlığı’nın eğitim programlarının hazırlanmasına yönelik açıklamalarında da izlenmektedir. Başkanlık, programların hazırlanması ile ilgili olarak

“Eğitim faaliyetleriyle bireyde istenilen davranış değişikliklerini gerçekleştirme amaçlanmaktadır. İstenilen davranışları bireye kazandırmak ve istenmeyen davranışların oluşmasını önlemek için, eğitim-öğretimle ilgili faaliyetleri rastgelelikten, gelişigüzelikten kurtarıp önceden tasarlanmış olarak kontrol edilebilir biçimde, belli bir plana göre gerçekleştirmek gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmenin önemli bir şartı, iyi bir eğitim programı geliştirmektir. Eğitim programı, eğitim-öğretimle ilgili bütün faaliyetleri kılavuzlar. Çünkü program, kime, ne, niçin, nasıl öğretilecek/kazandırılacak ve ne kadar öğretildi/kazandırıldı,

¹⁰ Ahmet Tabakoğlu, “Osmanlı İktisadi Yapısının Ana Hatları”, Türkiye’nin Toplumsal Yapısı Haz. Mehmet Zencirkıran, (Bursa Dora Yayınları 2017), 35.

¹¹ Suat Cebeci, Yetişkin Din Eğitimi, http://www.ebsad.org/IMG/20140407__4769250751.pdf (Çevrimiçi 20.112018).

sorularının cevaplarına bünyesinde yer veren bir bütündür. Bütün bu değişimler/gelişmeler, program geliştirme çalışmalarının bir defada yapıp bitirilecek bir iş olmadığı; aksine süreklilik arz eden bir çalışma olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. İnsanlara din hakkında sahil bilgi sunarak onları aydınlatmakla görevli olan Diyanet İşleri Başkanlığı, bu işi tamamen bilimsel bir yaklaşımla ele alıp gerçekleştirmeye çalışmaktadır”¹²

vurgusunu yapmaktadır.

Yetişkin din eğitiminin, din eğitimi içerisinde alt disiplin olarak görülmesi bu alanda bir uzmanlaşmanın doğmasına yol açmıştır. Günümüzde yetişkin sorunlarına dönük artan ilgi ile beraber yetişkin din eğitimi alanında yapılan çalışmalar ve alanda ortaya çıkan uzmanlaşma, yetişkinlere yönelik din eğitimlerinde önemli bir artışa neden olmuştur. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından, belirli bir program, denetim ve amaç doğrultusunda yoğun olarak Kur’an kurslarında yürütülen yetişkin din eğitimine ilişkin veriler incelendiğinde kurs ve kursiyer sayılarında önemli bir artış olduğu görülmektedir. Bu durum yetişkinlerin din eğitimi ihtiyaçlarında geleneksel öğrenme biçimlerinin dışına çıkarak planlanmış eğitim programlarına yönelmesini göstermesi bakımından önemlidir. Ancak bu artışın nedenleri sadece bununla sınırlı değildir. Yetişkin din eğitimine verilen önem, bu alanda görülen uzmanlaşma, yetişkinlere yönelik kuran kursları açılması için giderek artan çaba, mevcut yönetim anlayışının bu çabayı desteklemesi Tablo 1 de gördüğümüz artışın en önemli nedenleri olarak görülmektedir. 2005/2006 öğretim yılında 5654 olan kurs sayısı yaklaşık üç katlık bir artışla 2016/2017 öğretim yılında 15796’ya çıkmıştır. Aynı doğrultuda kursiyer sayısı da oldukça yüksek bir biçimde artmıştır.

---

¹² Diyanet İşleri Başkanlığı, <http://egitimhizmetleri.diyamet.gov.tr/sayfa/465> (çevrimiçi 20.11.2018).

Tablo 1 Türkiye Geneli Kurs ve Kursiyer Sayıları

YIL	KURS SAYISI	DEVAM EDEN TOPLAM KURSİYER	TAMAMLAYAN TOPLAM KURSİYER	TAMAMLAYAN KADIN KURSİYER	TAMAMLAYAN ERKEK KURSİYER
2016/2017	15.796	1.002.417	674.703	107.012	567.691
2010/2011	9 486	302 143	205 553	14 826	190 727
2005/2006	5 654	184 983	127 717	11 680	116 037

Kaynak: TÜİK 2017-Düzeye göre Kur'an kursu, kursiyer ve başaran kursiyer sayısı

3. Tekirdağ İlinde Yetişkin Din Eğitimi

Tekirdağ ili bazında yetişkin din eğitimi uygulamalarına baktığımızda, yetişkin din eğitiminin verildiği temel kurumlarının Kur'an kursları olduğunu görmekteyiz. Türkiye genelinde yetişkin din eğitimi kurs ve kursiyer sayılarındaki artışın Tekirdağ'a da yansıdığı TABLO 2 de verilen kurs istatistiklerinde görülmektedir. 2005/2006 öğretim yılında 17 olan kurs sayısı 2016/2017 öğretim yılında, Türkiye genelinden daha yüksek bir artışla, 114'e çıkmıştır. Yıllara göre bakıldığında düzenli bir artış izlenmekle beraber zaman zaman küçük oranlarda azalma görülmektedir. Yetişkin din eğitime verilen önem, bu konuda yapılan çalışmalar, kursların bu doğrultuda planlanması kurs sayısında önemli bir artışa neden olmuştur.

Tablo 2 Yıllara Göre Tekirdağ İlinde Açılan Kur'an Kursu Sayısı

2016/2017	114
2013/2014	116
2012/2013	99
2011/2012	115
2010/2011	79
2009/2010	61
2008/2009	54
2007/2008	27
2006/2007	22
2005/2006	17

Kaynak: TÜİK 2017-Düzeye göre Kur'an kursu, kursiyer ve başaran kursiyer sayısı

Kurs sayılarında zaman zaman azalmalar görülmekle beraber Tablo 3'de kursiyer sayıları incelendiğinde sürekli bir artış olduğu tespit edilmektedir. Azalma sadece 2016/2017 öğretim yılında yaşanmıştır. Bu yıla ait verilerde dikkat çeken bir diğer ayrıntı devam eden kursiyer ile tamamlayan kursiyer sayıları arasındaki uçurumdur. Diğer yıllarla karşılaştırıldığında 2016/2017 öğretim yılında kursiyerlerin önemli bir bölümünün kursu bitirmediği görülmektedir. Bu durumun kısmen verilerin izlenme ve kayıt altına alınmasından kaynaklanan farklılıklardan meydana geldiği düşünülse de dönemin politik ve toplumsal koşullarının gerek kursiyer sayısındaki düşüşte gerekse kursu tamamlama sayısındaki düşüşte etkili olabileceğini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Nitekim Türkiye geneli istatistikler incelendiğinde de benzer bir durumla karşılaşılmaktadır. Tablo 1 de görüldüğü gibi 2016/2017 öğretim yılında kursu tamamlayan kursiyer sayısının toplam kursiyer sayısına oranı diğer yıllara göre oldukça düşüktür. Diğer yıllara göre farklılık gösteren bu durumun incelenmesi gerekmektedir.

Tekirdağ ilinde açılan Kur'an kursları cinsiyet temelinde incelendiğinde kadın kursiyer sayısının Türkiye geneli istatistiklerle uyumlu bir şekilde her

dönemde yoğun olduğu görülmektedir. Erkek kursiyer sayısındaki azlık çalışma saatleri, kurs saatleri, çalışma koşulları gibi durumlarla da ilgilidir. Ayrıca bu durum din eğitiminin dışında Kur'an kurslarının kadının toplumsallaşma sürecinde önemli bir yer almasının da sonucudur. Kur'an kursları din eğitimi ihtiyacının yanı sıra kadınların bir araya geldiği, iletişim kurduğu ve karşılıklı bilgi alışverişi yaptığı mekânlardır. Kur'an kursları bu yönleri ayrı ve önemli bir inceleme konusudur.

	DEVAM EDEN	TAMAMLAYAN TOPLAM	TAMAMLAYAN ERKEK	TAMAMLAYAN KADIN
2016/2017	7.072	4.826	791	4.035
2013/2014	7 928	7 725	363	7 362
2012/2013	7 178	6 218	51	6 167
2011/2012	5 258	5 258	50	5 208
2010/2011	2 027	1 318	88	1 230
2009/2010	1766	1136	88	1048
2008/2009	1 331	866	103	763
2007/2008	1 033	756	95	661
2006/2007	463	286	81	205
2005/2006	369	229	45	184

Tablo 3 Cinsiyet ve Devama Göre Tekirdağ İli Kur'an Kursu Kursiyer Sayıları

Kaynak: TÜİK 2017-Düzeye göre Kur'an kursu, kursiyer ve başaran kursiyer sayısı

Son olarak Tekirdağ ilinde açılan kurslardaki yaş dağılımı Tablo 4 de incelendiğinde 23-44 ve 45 yaş üstü gruplarda yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Geçmişte daha çocukları hedef kitle olarak gören ve bu doğrultuda yürütülen Kur'an kurslarında, yetişkin din eğitimi çalışmaları ile hedef kitle değişmiş ve yetişkinler de bu kursların hedef kitlesi haline gelmişlerdir. Bu durum kursiyer sayılarına net olarak yansımakta 23 yaş üzeri kursiyerlerin toplam kursiyerlere oranı sürekli artmaktadır.

Tablo 4 Kursiyerlerin Yıllara Göre Yaş Gruplarına Dağılımı

	15-17	18-22	23-44	45+
2016/2017	256	207	1.544	1.251
2013/2014	627	462	3 488	3 148
2012/2013	216	408	3 421	2 173
2011/2012	153	273	2 619	2 213
2010/2011	160	119	700	339
2009/2010	137	103	604	292
2008/2009	172	90	407	197
2007/2008	153	113	438	52
2006/2007	81	64	88	53
2005/2006	61	42	96	30

Kaynak: TÜİK-Düzeye göre Kur'an kursu, kursiyer ve başaran kursiyer sayısı

4. Sonuç

Modernleşme ile birlikte eğitim bilimlerinde yapılan çalışmaların yanı sıra, yetişkin eğitimi özel bir alan olarak incelenmeye başlanmıştır. Bu durum modern toplumun ihtiyaç duyduğu insan tipini en hızlı biçimde ortaya çıkarma çabası ile ilgilidir. Yapılan çalışmalar pedagojiden ayrı bir alan olarak androgoji olarak adlandırılan ve yetişkin öğrenmesine odaklanan bir

yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yetişkin öğrenmesi, sanayi devrimi sonrasında gerek ihtiyaç duyulan işgücü gerekse bireylerin yeni topluma uyum sağlaması açısından oldukça önemli bir inceleme konusu olmuştur. Bu gelişmelerin sonucunda yetişkin eğitimi bireysel olmaktan çıkmış, örgün eğitime benzer bir biçimde belirli bir mekanda, belirli bir program dâhilinde, belirli amaçlar doğrultusunda verilen ve denetlenen bir eğitim programına dönüşmüştür.

Yetişkin eğitiminde ortaya çıkan bu gelişmeler, yetişkin din eğitiminin de yeniden düzenlenmesi ve örgütlenmesine yol açmıştır. Din eğitimi farklı gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak planlanmaya başlanmış, “mekan ve muhatapları açısından çok çeşitli alanlar ve düzeylerde” gerçekleştiği ve bu noktada “yaygın din eğitimi ile örgün din eğitiminin, yetişkin din eğitimi ile çocuk din eğitiminin, engellilerle engelli olmayanların din eğitiminin” bir tutulamayacağı vurgulanmıştır.¹³

Eğitimde yetişkinlere dönük ilgi din eğitiminde de kendisini göstermiş ve özellikle son yıllarda yetişkin din eğitimi üzerine yoğun olarak çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda temel, yetişkin öğrenmesi üzerine kurulmuştur. Yetişkinin öğrenme özellikleri üzerinden yetişkin din eğitimi programları, metotları ve planları geliştirilmeye başlanmıştır. Yetişkin din eğitimine yönelik bu ilgi ve çaba, Diyanet İşleri Başkanlığı’nca düzenlenen yetişkinlere yönelik Kur’an kurslarındaki kurs ve kursiyer sayılarındaki artışla sonuçlanmaktadır. Tekirdağ özelinde incelendiğinde de benzer bir artışın olduğu görülmektedir. Bu durum yetişkinlere yönelik eğitim politikalarının din eğitiminde de uygulanmasının bir sonucudur. Yetişkin eğitime yönelik ilgi, daha önce yoğun bir biçimde çocukları hedef kitle olarak gören din eğitimi anlayışını değiştirmiş ve diğer alanlarda olduğu gibi din eğitimi alanında da yetişkinlerin hedef kitle olarak görülmesine yol açmıştır.

Kaynakça

- Avrupa Eğitim Öğretim Terimleri Sözlüğü, https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_05/terimler_sozlugu.pdf, erişim: 17.11.2018
- BERGER, Peter L. “Dini Kurumlar”, Toplum Bilimi Yazıları. Haz. Adil Çiftçi. 71-137 1. Baskı. Anadolu Yayınları, İzmir, 1999.
- CEBECİ, Suat. Yetişkin Din Eğitimi, http://www.ebsad.org/img/20140407_4769250751.pdf, erişim: 20.11.2018
- Diyanet İşleri Başkanlığı. <http://egitimhizmetleri.diyamet.gov.tr/sayfa/465>, erişim:20.11.2018

¹³ Cemal Tosun, Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri Sempozyumu, (Konya İlahiyat Derneği yayınları, 2010), 117.

Avcı M. G., Kıran. E. (2021). Yetişkin Din Eğitimi Uygulamalarında Tekirdağ Örneği. ABAD, 4(7), 99-112.

- DUMAN, Ahmet. Yetişkinler Eğitimi, Ütopya Yayınları, Ankara, 2000.
- FREYER, Hans. Din Sosyolojisi, çev. Turgut Kalpsüz, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1964.
- KAYADİBİ Fahri, “Yetişkin Din Eğitimi (Sorunlar-Çözüm Önerileri)”, Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, I/I, 2014, ss. 41-60.
- OKÇABOL, Rifat. Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi), Ütopya Yayınevi, Ankara, 2006.
- TABAKOĞLU, Ahmet. “Osmanlı İçtimai Yapısının Ana Hatları”, Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, Haz. Mehmet Zencirkıran içinde, 19-41 6. Baskı. Dora Yayınları, Bursa, 2017.
- TEZCAN, Mahmut. Eğitim Sosyolojisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1985.
- TITMUS, Colin v.dğr. Yetişkin Eğitimi Terimleri. çev. Ferhan Oğuzkan, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları, Ankara, 1985.
- TOSUN, Cemal. Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri Sempozyumu, Konya İlahiyat Derneği Yayınları, Konya, 2010.
- UNESCO, Manual For The Collection of Adult Education Statistics. UNESCO, Paris, 1975.